

LÉČIVÉ ROSTLINY V ANDROLOGII

ROBERT JIRÁSEK
EDUKAFARM, PRAHA

Spolu s prodlužující se délkou lidského života je kladen stále větší důraz na jeho kvalitu, a to bez rozdílu pohlaví. Sexualita obecně, partnerská harmonie, ale na druhou stranu i případné problémy s plodností a pohlavním soužitím tuto kvalitu nepochybně značně ovlivňují. Zatímco ženy podstupují pravidelné kontroly u gynekologa, oblasti mužského reprodukčního zdraví ještě donedávna nebyla věnována patřičná pozornost.

PÉČE O MUŽE MUSÍ BÝT MULTIDISCIPLINÁRNÍ

Před ustanovením oboru andrologie byla péče o muže dělena mezi praktického lékaře, chirurga, urologa a sexuologa. Andrologie využívá ze všech těchto disciplín poznatky směřující k udržení a obnově specifických funkcí mužského těla a řeší celé spektrum obtíží od poruch potence, libida, orgasmu, fertility a tzv. PADAM syndromu (Partial Androgen Deficiency of Aging Male) až po benigní hyperplázii prostaty, hernie, plastickou induraci penisu a androgenní alopecii. Specializované poradny jsou situovány v některých krajských městech (např. v Českých Budějovicích) a často při urologických klinikách/odděleních větších (fakultních) nemocnic (např. Thomayerova aj.)¹.

FYTOFARMAKA A MUŽSKÉ SEXUÁLNÍ FUNKCE

Vedle léčiv s přímým nebo nepřímým účinkem na mužskou sexualitu (agonisté dopaminu, trazodon, vazodilatancia, volatilní nitrity, inhibitory PDE₅ atd.) se adjuvantně uplatňuje řada látek rostlinného původu, ať už se jedná o monokomponenty nebo soubory.

Klasickým a dosud stále užívaným zástupcem fytofarmak je indolový alkaloid **yohimbin**. Jeho účinnost (udávána jen kolem 40%, velmi problematická u kuřáků), dávkování (5–50 mg/den) a tolerance (NÚ: nauzea, průjem, vertigo, bušení srdce aj.) je velmi individuální. Obdobně je indikován výtažek z kůry stromu *Aspidosperma quebracho*².

Z dalších alkaloidů jsou po desetiletí předepisovány strychnin, pilokarpin, efedrin, papaverin a chinin, a to samostatně či v magistraliter směsích (tinktura, prášky a rektální čípky) k užití před stykem nebo k dlouhodobější (tonizační) terapii. Oblibě se v tomto směru těší i purinové deriváty kofein a theobromin^{3,4,5}.

TRADIČNĚ UŽÍVANÉ DROGY

Z brazilské a mexické medicíny se u nás objevila **damiana** (*Turnera diffusa* WILLD., drogu je list), **muira-puama** (*Ptychopetalum olacoides* BENTH., drogu představuje dřevo) a **maca** (*Lepidium meyenii* L., sbírá se zdužnatělý oddenek). Všechny tři jsou považovány za afrodisiaka, roborancia a prostředky zlepšující výbavnost a kvalitu erekce. Se stejným záměrem je využíváno i mnoha dru-

hů koření a pochutin (pepř, šafrán, skořice, hřebíček, vanilka, rozmarýn, muškátový oříšek, hořčice, křen aj.), a to jak v podobě lihových a vinných extraktů, tak jako aromatická přísada do pokrmů⁶. Do popředí zájmu se mezi jinými dostává též **kotvičník** zemní a **schizandra** čínská.

ZMÍRNĚNÍ VEDLEJŠÍCH ÚČINKŮ CHEMICKÝCH LÉČIV

Je známo, že řada klasických léčiv disponuje negativním dopadem na mužské sexuální funkce a prožívání (apetenci, erektilitu, pocitový doprovod orgasmu, výdrž při souloží); z typických příkladů lze zmínit antidepresiva ze skupiny inhibitorů zpětného vychytávání serotoninu (SSRI). Ke snížení až eliminaci nežádoucích účinků (pokles libida, poruchy erekce, astenická ejakulace) lze komedikovat (či po cíleném dotazování doporučit v rámci cross-sellingu) preparát s extraktem *Ginkgo biloba* v dávce 120–240 mg/den. Alternativou je přidání derivátu námelových alkaloidů bromokriptinu s centrálním dopaminergním působením, samozřejmě nejsou-li přítomny kontraindikace⁷.

STÁLE SE OBJEVUJÍ NOVINKY

Fytofarmacie ještě zdaleka neřekla své poslední slovo. Předmětem intenzivního výzkumu je africký keř **iboga** (*Tabernanthe iboga* L.), domorodci užívaný k rituálním a afrodisiakálním účelům. Kromě jiných účinků (potlačení chuti na alkohol) mírně stimuluje CNS a navozuje pocit klidu a pohody nezbytný pro nerušený průběh sexuálního aktu⁸.

Semena **pískavice řeckého sena** (*Trigonella foenum graecum* L.) obsahují velké množství slizu a proteinů, dále steroly, flavonoidy, steroidní saponiny a mastný olej. Mletá jsou součástí kari koření; empiricky byla užívána jako laktagogum a roborans⁹. V současnosti se na trhu objevují doplňky stravy se standardizovaným extraktem z pískavice, určené pro posílení vitality a svalové výkonnosti mužů v andropauze. Spoléhá se na v řeckém senu zastoupený aglykon diosgenin, který je prekurzorem steroidních hormonů, v tomto případě testosteronu¹⁰.

Literatura

1. Veselý Z. Komplexní péče o muže. *Interní medicína pro praxi* 2003; 5:570–571.
2. Rybka D. Tajná a netajná přání mužské populace (II.). *Časopis českých lékařů* 2003; 75:16–17.
3. Žáčková P. Z dějin strychninu. *Farmaceutický obzor* 1964; 33:23.
4. Hynie J. *K farmakoterapii mužských sexuálních poruch*. Praha, Osvěta: 1934.
5. Tomko J, Kresánek J, Hubík J et al. *Farmakognózia*. Martin, Osvěta: 1989.
6. Neumann H. *Zwischen Küche und Labor*. Eschborn, Govi-Verlag, 2005.
7. Zvěřina J. Aktuální trendy v terapii sexuálních dysfunkcí. *Medical Tribune* 2012; 8:C3.
8. Martin J, Dušek J. Přírodní látky v léčbě a prevenci alkoholizmu. *Praktické lékařství* 2007; 3:72–74.
9. *Léčivé rostliny*. Praha, Ottovo nakladatelství, 2010.
10. www.andropeak.com

